

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Va-yikra

Premsla, Yitshaq Itsaq ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 568 [1807 oder 1808]

א

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10127

ויקרא א

תרגום אשכנזי ד

יניח ד' שיטין פנויות ויהחיל מהחלת שיטה חמישית א (א) דער עוויגע ריף רעם

משה : אונד רעדטע

מיט

ויקרא אל משה וידבר יהוה אליו

א זעיר א

אליו

תרגום אונקלוס

רש"י

א (א) וקרא למשה ומליל יי א (א) ויקרא אל משה לכל דברות ולכל אמירות ולכל נזוויים

עמיה

קדמה קריא' לשון חנה לשון שמלאכי השרת משתמשין בו שנאמר וקרא זה אל זה (ישעי') ו' אבל לנביאי האומות עכו"ם נגלה עליהן בלשון עראי ובלשון טומאה שנאמר ויקרא להם אל בלעם (במדבר כ"ג) : ויקרא אל משה הקול הולך ומגיע לאזניו וכל ישראל לא שומעין יכול אף להפסקות היתה קריאה ת"ל וידבר לדבור היתה קריאה ולא להפסקות ומה היו הפסקות משמעות ליתן רוח למה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין קי'

באור

א (א) ויקרא אל משה, יש קריאות רבות שאחריהן מלת אל, ורבות שאחריהן אות למ"ד, ולדעתי אותן שאחריהן למ"ד כשהקראו רחוק מנובו, וזולת אחריו שיבוא אליו, כמו ויקרא לכל עבדיו (בראשית כ"ח), ויקרא למשה ולאהרן לילה (שמות י"ב ל"א), ויקרא לו לבת שבע (מלכים א' ח' כ"ח), ויקרא ה' למשה אל ראש ההר (שמות י"ט כ'), ויקרא אבימלך לביחק (בראשית כ"ו ע'), וכן כל חזריהן, וכן כשיבוא אחריו מלת את, ואותן הסמוכים למלת אל הם פכים אל פכים, או קרוב לו, והקריאה היא דרך כבוד לחבבו, כמו ויקרא ה' אליהם אל האדם (שם ג' ע'), ויקרא מלאך ה' אל אברהם (שם כ"ב ט"ו), ויקרא יעקב אל בניו (שם מ"ט א'), ויקרא אליו ה' מן ההר (שמות י"ט ג') ויקרא אליהם משה (שם כ"ד ל"א) ויקרא יהושע אל כל איש ישראל (יהושע י' כ"ד), שהיו סמוכי לו, ויקרא יהושע לכל ישראל (שם כ"ג ב'), שהיו יושבים בעריהם, ויקרא ה' אל שמואל (שמואל א' ג' ד'), וכן כל חזריהן, ואם נאמר ויקרא א משה ביום השביעי (שמות כ"ד ט"ז), וכתן לו רשות, מ"מ היה קרוב אל מקום הכבוד, ובסמוך יתבאר [אמר המתרגם ויקרא אל משה השם האמור למטה, והשעור ויקרא ה' אל משה וידבר אליו, וכן דרך לה"ק בבוא שני פעלי' על פועל אחד, שיזכיר הפועל אחר הפעל השני, וכבר זכרנו זה] : ויקרא אל משה, לדעת רש"י ורמב"ן ז"ל שב על ענין שלמעלה שאמר ולא יכול משה לבוא א אהל מעמד כי שכן עליו הענן (שמות מ' ל"ה), וקראו לבוא אל האהל, ואין כן דעת רבותינו ז"ל שאמרו בתוס' א' אומר ולא יכול משה לבוא א א"מ וגו', וכתוב א' אומר ובבוא משה א א"מ, בא הכתו' השלישי והכריע ביניהן כי שכן עליו הענן, כל זמן שהיה הענן לא היה בא, כסתלק הענן היה בא, ולדעתם ז"ל כשסתלק הענן בא מאליו, שכן אמרו אהרן בבואו וקראו אל משה בבואו, ולכן לא הכריעו מכתוב ויקרא אל משה כאן בקריאה כאן בלי קריאה, כי הם סוברים שאין קריאה זו ליתן לו רשות לבוא, אלא עומד באהל, וקודם שידבר עמו קראו תחלה בשם משה משה לחבבו ולורו, וכן אמרו במס' יומא מכיין שלא יאמר אדם דבר לחבירו אלא כ קוראו תחלה שנאמר ויקרא וידבר הקדים קריאה לדבור, וכן שנו בת"כ ויקרא וידבר הקדים קריאה לדבור, כלומר בשביל הדבור, לא ליתן לו רשות ליכנס, גם מלת אל יורה עליו כמו שבתנ"י ואומר אני עוד שהכתובים עכ"מ מכריעים בדעת רבותינו ז"ל, כי בכל מקום שקראו לבוא, באמר אחריו שאל אל המקום ההוא, ואותן שהן לחבב ככתבו סתם, כי כבר היה שם, ולכן אחר שירד הכבוד על הר סיני, וקראו לעלות אל ההר, נאמר וירד ה' על הר סיני ויקרא ה' למשה אל ראש ההר (שם י"ט כ'), נאמר אחריו ויעל משה, וכן בסוף משפטים ושכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים (שם כ"ד ט"ז), ויקרא ה' למשה ביום השביעי מתוך הענן (שם שס), נאמר אחריו ויבא משה בתוך הענן וגו' (שם י"ז), אבל קודם שירד הכבוד על ההר נאמר ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר וגו' (שם י"ט ג')

אֱלֹהֵינוּ מֵאֵלֶּהּ מוֹעֵד יִאָמֵר :

מיט איהם אויו דעם שטיפטו :
צערטע, וויא פֿאַר גט :
רעדע

דבר

תרגום אונקלוס

רש"י

עֲמִיָּה מְמַשְׁבֵּן זְמָנָא לְמִימְרָא :
מליל

ק"ו להדיט הלמוד מן ההדיוט: אליו. למעט
את אהרן ר' יהודה אומר י"ג דברות כאמרו
בתור' למשה ולאהרן וכנגדן כאמרו י"ג
משטין ללמדך שלא לאהרן כאמרו לא למשה
שיאמר

באור

ג' , לא קראו לעלות אל ההר שהרי עלה קודם הקריאה , ואינכה אלא הקדמה לדבור ,
ועליו אמר צבריית' דת"כ דבור הר סיני יוכיח שאינו לכל ישראל והקדים קריאה לדבור , גם
שנו עליו במכילתא ויקרא ליו ה' מן ההר וגו' מגיד שקדמה קריאה לדבור * וכן במראה הסנה
שנאמר ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה וגו' ויאמר אל תקרב הלום וגו' (שם ג' ד') , מאמר
שהזהירו אל תקרב הלום ידענו שאינכה אלא משום חבה , ועליה שנינו בת"כ מה סנה הקדים
קריאה לדבור , וכן כאן אם תאמר שקראו לבוא אל האהל , היה לו לומר אחריו ויבא משה
אל האהל וידבר ה' אליו , עכשיו שנאמר דבור לקריאה אינו אלא לחבב ולוורו , וזהו פי' ויקרא
וידבר הקדים קריאה לדבור , כלומר לפי שנאמר דבור לקריאה ולא נאמר צביהן ויבוא אל
א"מ , זהו פשט הכתוב , וזהו פי' הצריית' , ודברי רבינו הלל בפי' דבור הר סיני יוכיח נכונים ,
ולא כפי' הראב"ד ז"ל , ולמה שתמה ראב"ד ז"ל אם הוא מקרא ויקרא אליו ה' מן ההר , אך אמר
מה להגיד השנה שהן מתוך האש , וקריאה זו לא היתה מתוך האש , תשובתו בדרו שכן שנה מה
להר סיני שהוא לכל ישראל , וגם הדברות שאחרי שתי קריאות האחרות לא היו לכל ישראל ,
אלא שהכוונה שקדמו לדברות שהיו תנאים וצריכין לעשרת הדברות שהיו לכל ישראל , וכן נאמר
אנחנו שהקריאה הראשונה היתה קודם לדבור שהיה תנאי לעשרת הדברות שהיו מתוך האש ,
והתמה לדעת ראב"ד ז"ל למה נכתבה שלשה קריאות בסיני , ולמה לא נלמד מקריאה ראשונה
שלא היתה לכל ישראל ולא מתוך האש , ואף אני אביא אהל מועד * והבין [אמר המתרגם
פי' הרמז ו' והרשב"ם ז"ל הוא מוהדרש תנאומא , ואינו סותר לדברי חז"ל בת"כ , כי נראה
שהקריאה שאחריה מלת אל תורה אל הכרזה בקול לעומד מרחוק , בל"א (איננס נז רופן) ,
ואם היא סמוכה אלל דבור , אז היא ליכנס עמו בדברים ולחבבנו (איננס רופן) , עם (דאטיף) ,
ועם כל זה גם נתינת הרשות לגשת במשמע , אבל קריאה שאחריה מלת את היא הנווי לגשת
לבד , בל"א (איין רופן) עם (אקוואטיף) .] וירבה ה' וגו' לאמר , הבדלנו במקומו בין
לשוכות אלו וצביריהן , וכאן ארמון שכל לשוכות אל דבור על המרחיב דברים בענין שהוא
דרגה , כדרך חכמים כשמדברים בהלכה , ונושאין ונותנין בכל פרטיה בשכל ובבניה , וכמו
שמדברים בני אדם זה עם זה על עסקיהם , כמו אז כדברוי ראוי ה' איש אל רעהו (מלאכי ג'
ט"ז) , דבר האיש אדוני הארץ (בראשית מ"ב ל') , ולשונו תדבר משפט (תהלים ל"ז ל') , אבל
אמירה יונק על כל דבר שפתיים , כמו ויאמר המלך מי בנחור (אסתר ו' ה') , ויאמר המלך יבא
(שם) , ולא יתכן על כיוצא בזה לשון דבור * וזהו פי' אמרנו ז"ל דבור קשה אמירה רכה , שכל
דבור בכה השכל , ואמירה גם על דבר שפתיים , לא פי' קשה רוגז וחימה , ורכה לשון רכה ,
שהרי כתוב ויאמר יהודה הוציאה ותארף , ויאמר המלך תלווה עליי , ולפי שכתוב רוח אלהי'
על הכנפיא יונכנה באותו הענין שדובר אליו בכל פרטיו , וברגע יבין זו מה שאין הפה יכול
לדבר , וכדרך שלמה בנגעון , על כן אמר רוח ה' דבר בי ומלתו על לשוני (ש"ב כ"ג ב') ,
פי' דבר בי והבינני עומק הדברים , גם אם מליץ על לשוני לאמרם , והן שירוי * וכן משה כל
פעם נכבואתו הבינו באותו הענין יותר מכל מה שתלמיד ותיק עתיד למדש בו עד סוף כל
הדורות , וגם אם מליץ בפיו לאמר , אמרות קצרות הכוללות הכל , והן אמרות התורה
שנכתבו , שנאמר עליהן אמרות ה' אמרות טהורות בסוף ברוך וגו' (תהלים י"ב ז') , ועל שתי
אלה

ויקרא א

תרגום אשכנזי ה

ב דבר אל בני ישראל ואמרת

(ג) רעדע מיט דען קינדערן
ישראל אונד זאגע

אלהם

תרגום אונקלוס

רש"י

(ג) מלייל עם בני ישראל ותמר להון

שיאמר לאהרן ואלו הן י'ג מעוטין. לדבר אתו. מדבר אליו. וידבר אליו. וכוונתו למעט לך. כולן בתורת כהנים. יכול ישמעו את קול הקריאה. ת"ל קול לו קול אליו משה שומע וכל ישראל לא שמעו: מואהל מועד. מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל יכול מפני שהקול נמוך ת"ל את הקול משה.

באור

שתי אלה נאמר בכל מקו' וידבר לאמר, והו תורה שבכתב ושבע"פ. והמשכיל יבין: אליו, אמרו חכמים למעט את אהרן, וי'ג דברות בתורה למשה ולאהרן, וכנגדן י'ג מעוטין למעט את אהרן. וכל זה לפי שמעיקרי התורה ולא קם עוד נביא בישראל כמשה וגו' (דברים ל"ד י'), שנבדל מכל הנביאים שקבל התורה בכבודו, ואין בכח נביא אחר לקבל האור הגדול הזה בכבודו, והו אשר ידעו ה' פנים אל פנים (דברים ל"ד י'), שעל פי פרושנו על מלת פנים מתברר מה שאמרנו, לכן אם יבוא נביא למדע משה או יאמר בכבודו הלכה כפלוני הרי הוא נביא שקר, ולכן הוזכרו י'ג מעוטין שלא נטעה שני'ג דברות הללו הוואו אהרן למשה באור הכבוד: מואהל מועד, שרשו יעד, והיעידה היא בלע"ז (דיח בשטימוכונג), ולכן נקרא המושב כן, לפי שהו המקום המיועד שיראה שם כבוד ה' לדבר עם משה ולכוונת על ישראל, וכמפורש להלן עולת תמיד לדורותיכם פתח א"מ לפני ה', אשר איעד לכם שמה לדבר אליך שם (שמות כ"ט מ"ב), כלומר קראתיו אהל מועד, לפי שהו מיועד לדבר אליך שם, ומשך ואמר וכוונתו שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי, כי שם נראה כבודו לישראל בשמיני למלאים, ודומה לו ויבא ויחנן השדה למעד דוד (ש"א כ"ל), פי' למקום אשר יעדו אהל האבן האהל, לא זמן שקבע לו כמו שפסוק דר"ק והמפרשים ז"ל, וכן בית מועד לכל חי (איוב ל"ב ג'), לאותות ולמועדים (בראשית א' י"ד), ליעד המקומות הארץ והרוחב, וליעד הזמנים, וכן אלה מועדי ה' (ויקרא כ"ג ד'), ושם אפרש עוד בעו"ה, ובפי"ס' בראשית פרשתו: מואהל מועד, הדביר וההיכל נקראים א"מ, והעזרה נקראת פתח א"מ או חצר א"מ, וכמ"ש לפנינו (פסוק ג') ולפי שהדבור היה מעל הכפרת מבין שני הכרובים, וכאן אמר מוא"מ למדנו שלא היה משה שומע הקול עד שבא אל אהל מועד, והו ששנו בת"כ מואהל מועד מלמד שהיה הקול נפסק, ולא היה יוצא חוץ לאהל מועד וכו', מוא"מ יכול מכל הבית כלו וכו' ת"ל מבין שני הכרובים דברי ר' עקיבא, ועל הפסק הקול אמר דברי ר' עקיבא, וראיה לדברנו מספרי פ' נשא כתוב א' אומר ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים (שמות כ"ה כ"ב), וכתוב א' אומר וידבר ה' אליו מוא"מ, בא הכתוב השלישי והכריע ביניהן ובבוא משה אל א"מ לדבר אתו וישמע את הקול וגו' מבין שני הכרובים (במדבר ז' פ"ט), משה בא אל א"מ וקול יוצא משמי שמי' לבין שני הכרובים ומדבר אליו, ואם הכתוב השלישי דומ' לראשון שבשניה' אמר מבין שני הכרובים? ההכרע' הוא מתחלת הכתוב ובבוא משה אל א"מ וישמע את הקול וגו' למדנו שהיה צריך לבוא אל א"מ, ואם לא לא היה שומע, ולמדנו שהיה הדבור נפסק ולא יצא חוץ לא"מ, והו ששנה משה בא אל א"מ וקול יוצא וכו', והן הן דברי ר' עקיבא בת"כ והבן: (ב) דבר ואמרת, כמו שפרשנו וידבר לאמר הנכתב על השם, כן פירוש דבר ואמרת הכאמר על משה, שנכל משה היה שוכה לישראל לויין והלכות ופרושיהן, שהו הדבור, גם אמר להן מה שבכתב בתורה, כמו שאמר לו מפי הקב"ה, וכמפורש במס' עירובין: אדם, זאת המלה בארמיה במקומה, ודע שהיא לבדה שם למחזור מגולס ונשמע חיים, אבל איש יוכח גם על המלאכים, כמו והאיש גבריאל (דניאל ע' כ"א), גם על הכ"ח כמו איש ואשתו באו אל נח (בראשית ז' ב'), ולכן נכתב אדם בראש פרשיות הקרבנות הבאים על כל חטא והרהורי לב, וכן כתוב אדם כי יהי בעור בשרו (פרשה י"ג ב'), שהו תחלת פרשיות העומתו'.

תרגום אשכנזי

ויקרא א

אלהם אדם כי יקריב מכם קרבן ליהוה מן התבואה מן הבקר

איהנען, ווען יעמאנד פאן אייך דעם עוויגען צו עהרען דיין אפפער דארבריינגען ווילל: זא קאנטט איהר אירע-אפפער פאן פיה, ענטווערער

הבקר

פאן

תרגום אונקלוס

רש"י

להזין אינש ארי יקריב מנכון קורבנא קדם יי מן בעידא מן תורא

מהו הקול הוא הקול המתפרש בתהלים קול ה' נכח קול ה' נהדר קול ה' שובר ארום (תהלים כ"ט) א"כ למה נאמר מאהל מועד מלמד שהיה הקול נפסק כיוצא בו וקול כנפי הכרובים נשמע עד הצמר החיטונה כקול אל שדי נדברו (שם) א"כ למה נאמר עד הצמר החיטונה שכיון שמגיע שם היה נפסק: מאהל מועד לאמר י יכול מכל הבית ת"ל מעל הכפרת יכול מעל הכפרת כולה ת"ל מבין שני הכרובים: לאמר י בא ואמר להם דברי כבושין בשבילכם הוא מדבר עמי שכן מנינו שכל ל"ח שנה שהיו ישראל במדבר כמכודי מן המרגלי ואילך לא נתיחד הדבור עם משה שנאמר ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר ה' אלי לאמר אלי היה הדיבור ד"א בא ואמר להם דברי והשיבני אם יקבלים כמה שני וישב משה את דברי העם וגומר: (ב) אדם כי יקריב מכם . כשיקריב בקרבנות נדבה דיבר הענין: אדם . למה נאמר מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שהכל היה שלו אף אתם לא תקריבו מן הגזל: הבהמה י יכול אף סיה בכלל ת"ל בקר וצאן: מן הבהמה י ולא כולה להוציא את הרובע ואת הכרבע

באור

כי החטאים והטומאות היוצאות מן הגוף הן לאדם לבדו, בעבור שהוא אדם, וכן כתוב כי יעשו מכל חטאת האדם. (במדבר ה' ו'), או כי יגע בטומאת אדם י ודע כי אדם שם המי וכולל זכר ונקבה כמו שאמר זכר ונקבה בראש ויברך אותם ויקרא את שם אדם (בראשית א') כ"ח: כי יקריב, כשיצדקה להקריב, כי לא נזכר השם על דברי עולה או זבח במפורש בנבואת ירמיהו: יקריב, כל מעשה הקרבן שעל ידיהן יכשר לעלות לרצון נקראים בלשון הקרבה, כמו בספרי הדיריב הקרובה חמאה (שופטים ה' כ"ה), ויקריב שנפסוק זה על ההפרשה, אם יקדיש מעדרו בעל חי להיות קרבן לה', כי אסור להביא חולין לעזרה, וכן הקריבהו נא לפתקך (מלאכי א' ח'): מכם, שעור הכתוב אדם מכם כי יקריב קרבן לה' ורבותינו למדו מזה פרט לגזול, ואמרו בסוכה (דף ל' ע"א) אדם כי יקריב מכם אמר רחמנא והאי לאו דודיה הוא, תפסו הכתוב כלו לפי שמסדר הכתוב י"א להם, וממלת מכם עצמו למדו פרט למומר, ועם זה מתישבת תמימה התוס' ז"ל שם ואולי ירמוז שנחשב הקרבן כאילו הקריב נפשו או נפש בנו, כאמרו האתן בכרי פשעי פרי בטני חטאת נפשי (מיכה ו' ז'): קרבן, שם דבר נוסף לבד על הקרב לגבוה: לה', אמרו רבותינו בכל הקרבנות נאמר לה' ביו"ד ה"א, ולא אלהים וכיוצא שלא ליתן פתחון פה למינים לרדות, כלומר לפי שטועים להקריב לנבואות, ככתב תמיד שם המורה על ההויה לבדו שהוא מחייב המניאות, ושהמניא הכל מאין [א"ה המאגית, הנמנא לישראל בכל צרותם], שאין אחר נקרא בשם זה: מן הבהמה, פי' רמב"ן ז"ל שיעור הכתוב הוא אדם כי יקריב קרבן לה' מן הבהמה, מן הבקר ומן הצאן תקריבו, לפי שאחר כן אמר ואם מן העוף, ונפש כי תקריב קרבן מנחה, אמר אם מן הבהמה הוא יקריב מאלה השנים, לא היה ולא שאר בהמות, ויפה פי' לולי שהכנינה המפסקת היא תחת לה', ואפשר לפרש מן הבהמה כמו אם מן הבהמה' כמו ואם מן הצאן ואם מן העוף, ולא הוכרך פה למלת אם בעבור שזכרת בראשונה, ולפי שכלל בהמה כל מיני בהמות ומיות, פרט בקר וצאן: מן, שלשה פעמים מן יש בכתוב זה, דרשו רבותינו להוציא קוגת ורובע ונרבע ומקנה ונענד, שהן ע"ג ע"ג ע"ג וש"ד המוכות, ועוד אפשר נעו"ה (פרשה כ"ב

ויקרא א

תרגום אשכנזי ו

הַבָּקָר וּמִן־הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת־
קִרְבָּנֵכֶם: ג אִם־עֹלָה קִרְבָּנו
מִן־הַבָּקָר זָכַר תָּמִים יִקְרִיבוּ
אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יִקְרִיב
אֹתוֹ

פֶּאָן רִינְדֶפֶיָה, אָדער קלִינעם
פֶּיָה דאַרברִינגען: (ג) ווען
דאָ אָפּפֶער אַיִן גאַנצעו
אָפּפֶער פֶּאָן רִינְדֶפֶיָה זײַן
זאָלל, זאָ מוס ער אײן שטיק
פֶּאָן מאַנל־כעם געשלעפּטע,
אַהנע לײבוֹפֶעהר־ער דאַר־
ברִינגען: פֶּאָר דען אײנגאַנג

דען שטיפּטונגעלמו מוס ער ען דאַרברִינגען, דאַמיט

תרגום אונקלוס

ר ש"י

תּוֹרָא וּמִן עֵבֶר תִּקְרִיבוּ יֵת קִרְבָּנֵכוֹן:
(ג) אִם עֹלָתָא קִרְבָּנִיָּה מִן תּוֹרֵי דְכָר
שְׁלִים יִקְרִינִיָּה לְתַרְע מִשְׁפָּן זִמְנָא
יִקְרִיב יִתִּיָּה

הכרבע: מן הבקר להוֹיֵא את הכעבד: מן
הצאן להיֵיכֵי את המוקב: ומן הצאן להוֹיֵא
את הכונח שהמית כשהוא אומר למטה מן
הענין מן הבק' שאין ת"ל להוֹיֵא את הערפ':
תקריבו מלכד שנים מתכדיים עולה
בשותפות: קרבנכם מלמד שהיא באה
כדבת צבור היא עולה קין למזבח הבאה מן המותרות: (ג) זכר ולא נקבה כשהוא אומר זכר
למטה שאין תלמוד לומר, זכר ולא טומטום ואנדרוגיטוס: תמים בלא מום: אל פתח אהל
מועד מטפל בהבאתו

באור

כ"ב כ"ה): תקריבו, מלמד שנים מביאין עולה בשותפות, מפ' רש"י ז"ל, וה"ה יותר
ונקראת עולת השותפין, טעונה סמיכה בכלם, ונכסים קרבים משלהם, מפ' רמב"ן ז"ל:
קרבנכם, מלמד שהיא נזהה כדבת צבור, והיא עולת קין המזבח הבאה מן המותרות, מפ'
רש"י ז"ל, ולפי שלב ב"ד מתנה עליהן, היא עולת צבור, מפ' רמב"ן ז"ל. ולפי הפשט יאמר
כדין היסוד המביא נדבה, כן דין עולת חובה של צבור שבאה ממיני אלו, ובעשית כמשפט
זה, וכאמרו ויקרב את העולה ויעשה כמשפט (ויקרא ט"ו ט"ז), כמשפט עולת נדבה האומר
כאן: (ג) אם עלה קרבנו, אם רוצה להקריב עולה, קרבן שכלה עולה לאישים, ואין
מהן חלק לכהנים ולבעלים, ואח"כ אמר ואם זבח שלמים קרבנו, כי השמות הללו נודעים
בתורה בכמה מקומות בספרים הראשונים: מן הבקר, אם רוצה להביא מן הבקר עגל או
פר: תמים, בלי מום, כאמרו תמים זכר בבקר בכשנים ובעזים כל אשר בו מום לא תקריבו,
ואשרו תמים, ואומר אני לפי שגזרות השרש הזה כלם מורים על אפיסתה, כמו ויתם הכסף
(בראשית מ"ז ט"ו), ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות (דברים ב' ט"ז), ספי תמו מן
בלהות (תהלים ע"ג י"ט), כן התאר תמים מונח על אפיסת דבר, ובהיותו על הק' הנמנא,
יורה על אפיסת החסרון והרע, לכן כשנכתב על הגוף יורה שם כל חסרון מגוף הזה, כמו
זכר תמים, שיהיה בלי מום דופי וחסרון, וכשנכתב על הנפש, יורה שדרכי הנפש ההיא
תמומים מכל רע, כלם הולכים במעגלי נדק, וכשנכתב על הלב כמו יהי לבי תמים בחקך
(שם קי"ט פ'), יורה שכלו הולך משרים, אין בו סכלות וטעות, ובפ' לס' בראשית בארנוהו
יותר [אמר המתרגם לי בראה ששרש תמים הונח על הישות וההויה בלי מחסור ובלי עידף,
וגדרו מציאת כל הפרטים השייכים א' התכלית בלי יתר ובלי נטול, והוא נרדף עם שרש בלה,
ויתם הכסף הוא כמו ויכלה הכסף, שפצר נתנו כל מה שהי' בידם, וכן תמו לאות, שמתו
כלם, תמו דברי אייב, כלו תפלות דוד, ועל הלב יאמר שהוא תמים, כאשר ימארו בו כל
המודות והתכוונות בלי עודף ובלי מחסור, כי אם בזמנו ושעור המביא אל התכלית, שהוא
אשרי האדם וחייו הנכסיים]: יקרובנו, יקדישנו, כמו אדם כי יקריב ופרשתו למעלה,
שהמקדיש בעל מום למזבח עובר בל"ת, שח"ל כל אשר בו מום לא תקריבו (לקמן כ"ב ס')

תרגום אשכנזי

ויקרא א

דאמיטען איהם גענאדע אויב-
ווירקע פאר דעם עוויגען :
(ד) ער זאל ווינע האנד
אויפלעגען , אויף דען קאפף
דען גאנצען אפפערן : זא
ווירד עז איהם צור גענאדע אנגענאטמען ווערדען ,

אתו לרצנו לפני יהוה : דוסמך
ידו על ראש העלה ונרצה לו

לכפר

איהן

תרגום אונקלוס

רש"י

יתיה לרצנא ליה קדם יי : (ד) ויסמך
ידיה על ראש עלתא וינרעי ליה

לכפר

בהבאתו עד העזרה מהו אומר יקריב , יקריב
אפי' נתערבה עולת ראובן בעולת שמעון
יקריב כל אחד לשם מי שהוא וכן עולה בחולין
יעברו החולין לצורכי עולות והרי הן כולן
עולות ותקרב כל אחד לשם מי שהוא יכול אפילו נתערבה בפסולין או בשאינו מינו ת"ל
יקריבו : יקריב אותו . מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו ת"ל לרצנו הא כיצד כופין
אותו עד שיאמר רוצה אני : לפני ה' וסמך . אין סמיכה בצמה . על ראש העולה להביא
עולת

באור

ואמרו בפ"ק דתמורה (דף ו' ע"א) שהיא אזהרה למקדיש בעל מוס למצח , וכאן עשה : פהח
אהל בוער , הן נקראת העזרה , וטעמו נראה לי לפי שהדביר וההיכל במשכן מוכסו
ובבית גולמים מקורות , אבל העזרה שנמשכן ושבבית עולמים חזר הוא ופתוח מלמעלה , על
הן נקרא פתח א"מ בעבור הפתיחה , וכן עולת תמיד לדורותיהם פתח א"מ , כי התמיד
נשטע בעזרה , ואשר אועד לכס שמה שזעל אהל מועד , אבל רש"י ז"ל פי' בפרשת תציה פתח
א"מ , בחזק המשכן שהוא לפני הפתח , ואכי מנגנס בו , ועוד יתבאר (פרשה ג' ב') . [א"ה ,
בל"א מתורגם ע"פ פירש"י , שעל דעתי שם פתח הוכח בכל מקום על החלל שבו נכנסין ויוצאין ,
לא על הפתוח מלמעלה , ועוד שאלו הוא המקום המכוסה מלמעלה , ויהי' זה הפך הפתח ,
ואין זה מדרכי הלשון לחבר בין הפכים : וכוונת רש"י ז"ל שאל פתח אהל מועד הוא הנזבל ,
עד היכן יביאנו] : יקריב אהו , היא הבאתו מביתו לעזרה , וזה מוטל על הבעלים , והו
שזנו בת"כ מלמד שהבעלים מטפלין בו ומביאין אותו עד פתח א"מ , ופרשו לדעתי שחייבין
הבעלים באחריותו עד שיביאוהו אל פתח א"מ , וראה שאמר רק קדשך אשר יהיו לך וגו' תש
ובאת אל המקום (דברי' י"ב כ"ו) , ושנו בספרי ר' מאיר אומר עד ירושלים חייב באחריותו ,
והוא ירושלים , ור' יהודה לומד מן אשר יגידו לך מן המקום ההוא (שם י"ז
ו') , שהוא העזרה מחנה שכינה , ולכן מחייב עד לשכת באר הגולה , שהיא הלשכה השניה
שבעזרה , והראשונה היא לשכת הגזית , כמו ששנינו במס' מדות , אלא לפי שלשכת הגזית
מביא בקדש ומביא בחול כמו שאמרו במס' יומא , לחומר הוא דלא דק , וזה כשעת הת"כ
שמוטפל בו עד פתח א"מ , הסתם הפירוש יהודה : לרצנו , יביאנו בכונה שיהיה לו לרצון
לפני ה' , להפיק רצונו של מקום ב"ה , וכן כל רצון האומר בקרבנות כך ענינו , כמו לרצונכם
תזבחוהו (ויקרא י"ט ה') , וכן לרצונכם תמים זכר בצקר וגו' (שם כ"ב י"ט) , כלומר הביאוהו
שהיה לכם לרצון , ועל כן תמים זכר יהיה , ואחריו כל אשר בו מוס לא תקריבו כי לא לרצון
יהיה לכם (שם ס"ד) , זהו פשוטו של מקרא , וכן מתורגם בל"א , ולרצונתו יש בו מדרש
שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני [א"ה , יתכן שהביאו הדרוש הזה מכניו הוי"ו , שכן
הראוי יאמר לרצון לו , כמו שתרגם אונקלוס לרעו לי , ומלשון לרצונו יש לדרוש לרצון הדבק
במקריב , אף שאין בזה הכרע , כי כן דרך כנוי השם בל"א , מלבד שאין תיבת רצון בלשון
המקרא מורה על הנחירה החפשית , כי אם על הפך הכעס , כמו שזכרנו פעמים רבות ,
וכמו שכתב רש"י ז"ל (דברי' ל"ג ט"ז) על ורצון שכני סנה , עם כל זה הדרשה תדרש ,
ואולם סדר הגשת העצמים מהכים עם פשוטו של מקרא] : (ד) וסמך , מנאנו כל לשון סמיכה
סמך

ויקרא א

תרגום אשכנזי ז

לְכַפֵּר עָלָיו: ה' וְשָׁחַט אֶת־בָּנָי

איהו צו פֿערזאָהנען: (ה) מאן זאָלל דאָז יונגע רינג

הבקר

תרגום אונקלוס

רש"י

לְכַפֵּר עָלָיו: (ה) וְיִכָּזֵם ית בַּר תּוֹרִי
עולת חובה לסמיכה ולהניח עולת הצאן: (ד) העולה פרט לעולת העוף: ונרצה לו. על מה הוא מרצה לו א"ת על כריתות ומיתות בית דין או מיתה בידי שמים או מלקות הרי עובדן אמור הא איכ מרצה אלא על עשה ועל לאו שנתק לעשה: (ה) ושחט והקריבו הכהנים מקבל' ואילך מנות כהנה למד על השמיטה

באור

סומך לחלושים ולנפלים, כי הם נשענים בכל כחם על עזריהם, וגם המטה שהאדם נשען עליו בכל כחו, אמר אשר יסמך איש עליו ובא בכפו וכבנה (מלכים ב' י"ח כ"א), וכתוב וחלפות שמעון וגו' ויסמך עליהם (שופטים ט"ז כ"ט), ואמר ויט בכח ויפול הבית (שם ס"ג ל') וע"ד המשל סומך ה' לכל הנפלים (תהלים קמ"ה י"ד), כי יפול לא יוטל כיה' סומך ידו (שם ל"ז כ"ד), למדנו מזה שהסמיכה על הקרבן בכל כח הסומך, ועל כן לא נאמר בקרבנות בשום מקום והניח ידו על ראש קרבנו, או ופס ידו, כמו שיש ימויך על ראשו (בראשית מ"ח י"ח), וזהו שאמרו בגמרא (זבחים דף ל"ג ע"א) אמר רב יוסף כל הסומך ראשו ורובו מוכנים, מ"ט כל כמו בעינין, ולא ראיתי מי שפי' מאין להם דין זה ושהיה מעכב בסמיכה, ומדברנו אתה למד שהוא מפורש במלת וסמך: ידו, קדמונינו ז"ל העתיקו שהסמיכה בשתי ידיים, וכן הדעת טוחנת אם וסמך ענינו וסמך בכל כחו, גם מפורש כן בסמיכה שער המשתלח שנאמר וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר והתודה (ויקרא ט"ז כ"א), ואמרו חכמים (ת"כ פרשת אחרי מות) מלמד שהסמיכה בשתי ידיים, בנין אב לכל הסמיכות שיהו בשתי ידיים, אבל בגמ' ראיתי ששאלו על משנתנו (מנחות דף ג"ג ע"ב) מנא הכי מילי (פי' שהסמיכה בשתי ידיים) אמר ריש לקיש דאמר קרא וסמך אהרן את שתי ידיו כתיב ידו (פי' חסר יו"ד) וכתיב שתי זה בנה אב כל מקום שנאמר ידו (פי' אבל סמיכת בהמה) הרי כאן שתיים עד שיפרט לך הכתוב אחת, ואם כן ידו שז על כל אחת ושתי ידיו, ורשב"ן ז"ל הביא דברי הברייטא כפשוטה, ושאלו לא ידעתי למה נכתב בכל שאר הסמיכות ידו, ובוגית התלמוד שהבאנו היא תשובה על שאלתו, ולי עוד ראיה ברורה שדרך הכתוב לומר ידו לשתייהן, כי השם אמר למשה ובמכת את ידך עליו (במדבר כ"ז י"ח), ובמעשה נאמר ויסמך את ידיו עליו ויטוהו (שם שם ב"ג), ואם יש דרשה שעשה בטובת עין, סוף סוף אין מקרא יוצא מדי פשוטו. וגלה הכתוב זאת בשעיר המשתלח, לפי שסומך לו והתודה עליו וגו', ללמדנו שכל סומך מתודה על קרבנו ויודיו דברי: ראש קרבנו: ולא על הנזיר ולא על הנדבין: ונרצה לו לכפר עליו, כמו ונמנחתי לכם (ירמי' כ"ט י"ד), האדרש להם (יחזקאל י"ד ג'), וכן ונרצה לו שג על השם שיהיה נרצה לו, נגד מה שאמר לרצונו לפני ה', שיכוון להפיק רצון מה', מבטיח שירצה לו השם ויכפר עליו, ובמקומו בחרנו שכל לשון רצון אינו נוסף אלא על דבר שלפעמים אפשר שאינו רוצה בו, ופעמי' ישוב אפיו וירצה בו, כמו כרחות פני אלהים ותרכני (בראשית ל"ג י'), כי עד הכה שטם את יעקב, ועתה רצה בו, כי רוצה ה' בעמו (תהלי' קמ"ה ד'), כי עד הכה היו בועס, ועתה שג ורצה גם, וכן כל חוטא לא לרצון הוא לפני ה', וע"י תשובה וקרבן ונרצה לו, ואין כן מלת חפץ, שהוא תמידי כמו כל אשר חפץ ה' עשה וגו' (שם קל"ה ו'). ואפשר לפרש ונרצה לו על הקרבן, שיהיה לו לרצון לכפר עליו, כי כתוב כי משחתם גם מוס גם לא ירצו לכם (ויקרא כ"ב כ"ח), שלא יהיו לכם לרצון, ושני הפרושים קרובים, וקרוב לזה דעת הרב המעתיק לל"א: לכפר עליו, לפי שסמך והתודה לפני אלהיו, ישמע השם קולו ויכפר עליו, וכן מנינו וכפר בעדו ובעד ביתו (שם ט"ז ו'), שהוא כפרת ויודיו דברים, כמו שאפרש בעו"ה (פרשה ט"ז ו'), אבל עיקר הכפרה היא גם, וסמיכה אינה מעכבת והקרבן קשר, על כן אמרו בת"כ הואיל ומנינו שאין כפרה אלא גם, מזה ת"ל וסמך ונרצה, אלא ללמד שאם עשה לסמיכה

תרגום אשכנזי

ויקרא א

הבקר לפני יהוה והקריבו בני

רינד פאר דעם עוויגען שלאכטען : אונד דיא זאהנע אהרן

אהרן

תרגום אונקלוס

רש"י

תארי קדם יי ויקריבו בני אהרן

השמיטה שכפרה בור : לפני ה' . צעורה : והקריבו : זו קבלה שהיא הראשונה ומשמעה לשון הולכה למדתו ששתיהן בבני אהרן : בני אהרן : יכול כללים ת"ל הכהנים : את הדם חרקו

באור

לסמיכה שירי מצוה כאילו לא כפר וכפר , וכמו שאמרנו שהסמיכה היא כפרת וידוי דברים , שיספוק לבו לפני ה' : לכפר עליו , אמרו רבותינו שהעולה מכפרת על עשין ועל לאין הנתקין לעשה , ויש בזה דברים , אבל אינן צריכין לפשט המקרא , שעל דרך כלל העולה מכפרת על הרקורי הלז גם בעברו החמורות , ואמרו במדרש שעל כן נקראת עולה , מענין והעולה על רוחכם היו לא תהי' (יחזקאל כ' ל"ג) , וזה גם דעת ראב"ע ז"ל , והרמב"ן ז"ל האריך בזה : לכפר , רד"ק ז"ל גם' השרשים שרש כפר פי' לכפר לשון הסרה וקטוח , ואין כן וכפרת אותה מבית ומחן בכפר (בראשית ו' י"ד) , שהוא לשון כסוי וכן ועשית כפרת (שמות כ"ד י"ז) , ולדעתי כלן לשון כסוי הן , כי אם כפרה בקרבנות הסרת העוונות כדבריו ז"ל , לא יתכן אחריו מלת על , אלא מ"ם לכפר מעליו , וכמעט בכל מקום שנאמר כפרה בקרבן אחריו מלת על או עליו , אבל הוא כמו וכפרת אותה שיכסל' בכסוי , וכפרת הוא מכסה על הארון , וכן התשובה והקרבן מכפר ומכסה על הקטא שלא יראה עוד , וכן ולא תקחו כפר לכפש רובח (במדבר ל"ה ל"ג) , ממון לכסות על עין נפשו , וכן כלל , ורד"ק ז"ל כתיב מן הגמרא שאמרו מוצח מוצח מוצח מכפר , והקשו היינו מוצח היינו מכפר , והשיבו מוצח גזרות מכפר עינות , ולמד מזה שתייהן לשון הסרה ולכן הקשו היינו מוצח וכו' , ואם כדבריו מה השיב התלמוד ? ולדעתי הפי' מה לי מסיר עון מה לי מוכסה עון ? והשיבו מוצח ומסיר גזרות שכבר נגזרו על הקוטא , מכפר ומכסה על עוונות שלא תכל הגזרה , וכן אכפרה פניו במנחה (בראשית ל"ג כ"א) , אכסה במנחתי כעם נפשו , והבן : (ה) ושחט , בעל הקרבן או הכהן . ששמיטה כפרה בור , והוא לשון משיכה לפי שצריכה הולכה והבאה , וכן חן שחוט לשוכם וגו' (ירמיו ט' ז') , וכן פי' בגמרא זבחים : בן הבקר , צבמיכה קראו עולה וכן בהפשט וכתוב , לפי שמוחלים בקרבן , אבל בשמיטה שניהגת גם בחולין קראו בן הבקר , וגם מכאן ראינו שמיטה בחולין מן התורה , וזבחים (דף י"ד ע"ב) אמרו שמיטה לאו עבודה היא ופי' שם הר"ר יעקב מאורליכש ז"ל לפי שזה בחולין ובמוקדשין , ולא מטעם עבודה כזה המקום שמיטה , וזה מסכים לפרושנו בפשט הכתוב : לפני ה' , בעור ה , ואם כבר אמר אל פתח א"מ יקריבו , הייתי אומר אחר שסמך והתודה עליה בעורה , יוציאה וישחטנה בחון שלא ללכך הקדש , שהרי נוהגת גם בחולין , ת"ל לפני ה' : והקריבו , כבר אמרנו (פסוק ב') שעל כל עבודה הנריכה להיות בקרבן , נופל עליו לשון הקרבה [וכ"כ הרמב"ן שהקריבו הוא לשון קרבן , שיעשו מן הדם קרבן , וכן תרגם המתרגם האשכנזי (דארצרינגן) שהוא לשון קרבן] ויותר שהעבודה עיקרית , כל שכן שיאמר עליה הקרבה , ולכן והקריבו הנאמר כאן , הוא על קבלת הדם מנזאר הבהמה במזרק , שממנו יזרוק על המזבח , כי הקבלה עבודה ראשונה שאמר השמיטה , ואי אפשר בלעד , וזה הכתוב שיעשה בני אהרן הכהנים , שצריכה כהן וכלי שרת , וזהו שאמרו מקבלה ואילך מנות כהונה , כי השמיטה כפרה בור , ואולי לא נאמר אחריו חרקו את הדם , היינו מפרשים והקריבו על זריקת הדם שהיא עיקר הכפרה , וראוי לומר עליה יותר לשון הקרבה , וכן דעת חכמים בני' מלה זו , שהרי שנו בת"כ והקריבו זקבלת הדם , אתה אומר זו קבלה , או אינו אלא זריקה , כשהוא אומר חרקו הרי זריקה אומר וכו' , ואם יהיה פי' והקריבו והגישו כמו ופרעה הקריב (שעת)

ויקרא א

תרגום אשכנזי ח

אֶהְרֹן הִקְרִיב אֶת־הַדָּם וְזָרַקוּ
אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב
אֲשֶׁר־פָּרַח אֶהְרֹן מוֹעֵד :
וְהַפְּשִׁיט אֶת־הָעֹלָה וְנָתַח
אֹתָהּ לְנִתְחֵיהָ : וְנָתַח בְּנֵי־

אהרן , דיא פרוזטער ,
זאללען דאז בלוט דארבריינגן ,
אונד דאז בלוט אום דען
אלטאר , דער פאר דעם
איינגאנג דען שטיפטזעלמו
איז , שפרענגען : (ו) מאן
זאלל פאן דעם גאנצן אפפער
נוראז פעלל אכציהען : אונד
יענעז אין דיא געהאריגע

אהרן
שטיקע צערלעגן : (ז) דיא זאָהגע

תרגום אונקלוס

רש"י

אֶהְרֹן פִּהְגִּיא ית דמא ויזרקון ית דמא
על מדבחה סחור סחור די בתרע
משפן ומנא : (ו) וישלח ית עלתא
ויפליג יתה לאברהא : (ז) ויתנון בני
אהרן

זרקו את הדם מה ת"ל דם דם שני
פעמים להביא את שנתערב במינו או בשאינו
מינו יכול אף בפסולים או בחטאת הפנימית
או בחטא' החיצונית שאלו למעלה והיא למטה
ת"ל במקום אחר דמו : זרקו עומד למטה
זורק מן הכלי לכותל המזבח למטה מחוט
הסיקרא כנגד הזויות לכך כאמר סביב שיהא
יקיפנו כחוט ת"ל זרקו ואי אפשר להקיף
הא כינד כותן שתי מתכו' שהן ארבע : אשר
(ו) והפשיט וגו' מה ת"ל העולה לרבות
לנתח לנתחיה ולח נתחיה לנתחיה : (ז) ונתנו
אש

באור

(שמות י"ד) , היה ראוי לומר והקריבו זו הולכת הדם למזבח , אלא שאין זה פרושו רק
הקדשה של עבודה , והולכה אינה עבודה מחוייבת , ואפשר לנטלה אם שוטט
בגד המזבח , אבל קבלה עבודה גמורה היא בקרבן , וכוף סוף כולל והקריבו גם
הולכה , שמיני בקרבן והקריבו הכהן את הכל (ויקרא א' י"ג) , ואמר זו הולכת אברים
לכבש , וכן הולכת הדם אם שוטט רחוק מן המזבח , גריבה כהן , והוא בכלל מקבלה ואילך
מנות כהנה , וכן רב חסדא ארצה לומר (וצמיס דף י"ד ע"ב) הולכה בור כשרה , לא דמו
דבריו ממלת והקריבו : זרקו , כל מקום שטעון כלי כאמר זרקו , ואין זורק משליך אלא
בנחת , וכן זרקתי עליכם ימים טהורים (ישוקאל ל"ו כ"ח) : על המזבח סביב , זורק מן
הכלי שני זריקו' מחכי המזבח ולמטה , אחת בקרן מזרחית צפונית , והשניה בקרן מערבית
דרומית נתון על הזויות כמין גם , והרי הוא על מקפת ארבע כתלי המזבח , והו סביב
שאין פי' סביב כחוט המקיף , שהרי כאמר כל עמודי המזב סביב (שמות כ"ז י"ז) , ולא היו
כי הם עשרים עמודים בדרך מאה אמה , וכן והלויס יחנו סביב למשכן (במדבר א' כ"ג) , ר
ענינו לארבע רוחות , אם רב ואם מעט : פחה אהל מועד , מזבח הנחשת שבעזרה , לפי
שאמר והקריבו לא נחשוב שיביאורו בהיכל , ת"ל פתח א"מ : (ו) והפשיט , יפשיט עורה
כמו ופשיט את בגדיו (ויקרא ו' ד') , כי העור והשיער שעליו לבהמה כמו הנגד לאדם
ונחה אהה , בעודה שלמה , כי תחלה פושט עור כלה , ואס"כ מנתח אותה : לנתחיה
הנפרד נתח , כל נתח טוב (ישוקאל כ"ד ד') , כמו מן פתח פתחיה , יסתכנה לנתחיה :
וכתיב נתחיה על נתחיה שקבל בעל פה שנתח להן : ד"ד העולה והן המפורשת
במסכת תמיד , לא ינתח נתחיה לנתחיה : והפשיט , בעל הקרבן וכן ונתח , ושם על אדם
כי יקריב וגו' כמו ושטט , כי הפשט ונתח כשר בור , ומה שאמרנו מקבלה ואילך מנות כהנה , הוא
בעבודת

אָהֲרֹן הָיָה אֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ
 וְעָרְבוּ עֲצִים עַל־הָאֵשׁ: וְעָרְבוּ
 בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנִּתְחִים
 אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַפָּדָר עַל־
 הָעֲצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר
 עַל־הַמִּזְבֵּחַ: ט וְקָרְבוּ וּכְרַעוּ
 יָרְחָץ בַּמַּיִם וְהִקְטִיר הַבִּתָּן אֶת־
 הַכֹּל

אהרן' דיא פרוטער זאלען
 פייאר אויף דעם אלטארע
 מאַכען: אונד האַלץ אויף
 דאָז פייאר אַרדנען: (ס) היר=
 אויף זאלען דיא זאָהנע
 אהרן' דיא פרוטער דיא
 שטיקע, וויא אויך דעו קאַפּף
 אונד דאָז פֿעט: אויף דעו
 האַלץ־שטאַם, וועלכר איכר
 דעם פייאר, אויף דעם
 אלטאר ליגט, אין אַרדנונג
 לעגען: (ט) איינגעוויירע,
 אונד פֿוסשטיקע זאלל טאַן
 מיט וואַסער אַכוואַשען:

אויף

אונד דער פרוטער זאלען

תרגום אונקלוס

רש"י

אָהֲרֹן פִּהְנָא אֲשֶׁתָּא עַל מִדְבַּחָא
 וַיִּסְדְּרוּן אַעֲיָא עַל אֲשֶׁתָּא: (ס) וַיִּסְדְּרוּן
 בְּנֵי אֶהֱרֹן פִּהְנָיָא ית איבְרֵיָא וַיִּתְּ רִישָׁא
 וַיִּתְּ תַרְבָּא עַל אַעֲיָא דִּי עַל אֲשֶׁתָּא
 דִּי עַל מִדְבַּחָא: (ט) וַגִּיּוּיָא וּכְרַעוּתֵי
 יַחְלִיל בְּמַיָּא וַיִּסִּק פִּהְנָא ית
 כּוֹלָא

אש' אף על פי שהאש יורדת מן השמים
 נכונה להביא מן הקדושת: בני אהרן הכהן
 כשהוא נכיהונו הא אש עבד כנגדי כהן הדיוט
 עבודתו פסולה: (ח) בני אהרן הכהנים
 כשהם נכיהונוס הא כהן הדיוט שעבד בת'
 בנדים עבודתו פסולה: הכתמים ואת הראש'
 לפי שאין הראש בכלל הפשט שכבר הותו
 בשמיט' לפיכך הוצרך למטתו לענמו: ואת
 הסדר' למה כאמר ללמדך שמעלהו עם
 הראש ומכסהו בו את בית השמיטה והו' דרך
 כבוד

באור

בַּעֲבֹדַת הַדָּם, וּבְהוֹלֵכַת אֲבָרִים וְהִקְטַרְתָּן, שֶׁהֵן עֲבוֹדַת הַמִּזְבֵּחַ, וְהַפֶּשֶׁט וּכְתוּח אִיבוּ מַעֲכָבִס
 כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַת"כ: (ז) וּנְחַנוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן, אֵשׁ הַדְּיוּט מִן הַמַּעֲרֵכָה, שֶׁמִּסְדֵּר גַּחְלֵי אֵשׁ עַל
 הַמִּזְבֵּחַ: וְעָרְבוּ עֲצִים, יִסְדְּרוּ עַל גַּחְלֵים עֲנִים כְּשׂוֹרָה, אֲלֹא יִפְלוּ הַכִּתְמִים שִׁיתָנוּ עֲלֵיהֶן,
 וּבְאָמַר בְּלִשׁוֹן רַבִּים, וְכֵן אָמַר בְּכָל עֲבוֹדוֹת הַכֹּהֵנָה, אָמַר רַמְבַּ"ן ז"ל הַעֵסַם לְפִי שֶׁאֲחַסְפִּים
 בְּהַכִּים רַבִּים בְּבֵית ה' לַעֲשׂוֹת אֶת הָעוֹלָה, וְאִיבֹנוּ לַעֲכַב שֶׁהָיָה לְמַטָּה אָמַר וְעַד הַכֹּהֵן אֹתָם,
 אֲבָל לֹא יִתְכַן לְמוֹר כֵּן בְּהוֹלֵכָה וּבִזְרִיקָה, אֲךָ דֶּרֶךְ הַכְּתוּב לְמוֹר כֵּן לְפִי שֶׁהַמְנוּחָה עַל הַכֹּהֲנִים
 כֻּלָּם, שֶׁנִּהְיִית הָעוֹלֵת רַבִּים פֶּעַם יַעֲבֹד כִּהְנִזְה וּפֶעַם זֶה, וְלִכֵּן כָּל הַמַּעֲשִׂים הַכְּשָׁרִים בָּזֵר,
 יִזְכּוּר בְּלִשׁוֹן יִסּוּד וְסִמְךָ וְשִׁמְךָ וְהַפֶּשֶׁט וּכְתוּח וְרַחֵן, כְּרוּמוֹ עַל צַעַל הַקְּרָבָן שֶׁהַחַל בּו'
 (ח) וְעָרְבוּ, אֶת הַכִּתְמִים כְּסֹדֵר עַל הָעֲנִים, כְּעוֹרֵךְ אֶת הַשְּׁלֶחָן: אֶת הָרֹאשׁ, שְׂאִיטוֹ בְּכָלֵל
 הַכִּתְמִים, שֶׁכִּבֵּר הוֹתוֹ בְּשִׁמִּיטָה: הַפָּדָר, אֵינֶן לְדַעַת טַעַם הַמִּלָּה הַזֹּאת וְאֲנִקְלוֹס ז"ל תִּרְגַּם
 תַּרְבָּא, וְכֵן דַּעַת כָּל הַמַּפְרָשִׁים ז"ל, וַיֹּאמֶר רַמְבַּ"ן ז"ל שֶׁלְדַעַתוֹ אִיבֹנוּ אֵם לְחַלְבִּים כֻּלָּם, רַק
 לְחַלְבַּת הַדָּק הַפְּרוֹס, וּמַגְדוֹל בֵּין הַקְּרָבִים, וְלִכְךָ אָמַר ז"ל שֶׁהָיָה פּוֹרַם הַפָּדָר עַל בֵּית הַשְּׁמִיטָה,
 שֶׁזֶה דֶּרֶךְ כְּבוֹד שְׁלִמְעָלָה, כִּי הַחֲלָב הַהוּא רָאוּ לְפָרְסוֹ וּלְכַסּוֹת בּו', וְכֵן נִהְגוּ חֲסוּבֵי הָאֲמוּנוֹת
 לְפָרְסוֹ עַל הַגְּלִי, וּדְבָרָיו דְּבָרֵי טַעַם, וְרִאשִׁיה שֶׁנִּקְרָבוֹת שֶׁמִּזְכֵּר בֵּהֵן הַקְּטֵרֵת הַחֲלָבִים כֻּלָּם,
 לֹא נִקְרָאוּ בְּשֵׁם מִקּוֹם בְּשֵׁם פָּדָר, וַיֹּאמֶר עוֹד שֶׁהַמִּלָּה מִן הַפְּסוּכִים פָּדָר פָּרַד, שֶׁמַּגְדוֹל בֵּין
 הַקְּרָבִים הָעֲלִיוּנִים לְתַחְתּוּנִים, וְהֵה קֶנֶת רַחוּק: (ט) וְקָרְבוּ וּכְרַעוּ יָרְחָץ בַּמַּיִם, שֶׁנֶּעַל
 צַעַל

ויקרא א

תרגום אשכנזי ט

הכל המזבחה עליה אשה ריח

אויף דעם אלטאר אין רויך
אויפגעהן לאסען, אלו איין
גאנצען אפפער פאם פייאר
צו פערצעהרען, צום

ניחוח

תרגום אונקלוס

רש"י

בולא למרבחא עלתא קורבן
רמתקבל ברעוא קרב
כבוד של מעלה: אשר על המזבח שלא יהיו
הגזרים יובאין חן למערכה: (ט) עולה -
לשם עולה יקטירו: אשה כשישחטנו יהא
שחטנו לשם האש וכל אשה לשון אש פושי"ר
בלע"ז

באור

בעל הקרבן, שגם היא כזרה נזר ומסדר הכתובים אני רואה שתחלה מקבל הכהן את הדם
וזרקו על המזבח, ואח"כ הנעלים מפשיעים ומנתחים, ובאותו הזמן הולכים הכהנים ומסדרי'
את המערכה, וכשגמרו שניהן, הולכים הנעלים לרחוק הקרב והכרעים, ובאותו הזמן
לוקחים הכהנים את הנתחים ועורכים אותם על העצים, וכשגמרו שניהן, חוזרים הכהנים
ולוקחים גם הקרב והכרעים ועורכים אותם על הנתחים, ואח"כ מתחלה ועד סוף הכהנים
והנעלים עוסקים בעבודת ה', אבל רמב"ן ז"ל אמר שאין הכתובים אמורים על הסדר, אלא
קודם לכל ישימו הכהנים אש ועצים, ואח"כ יפשו ויכתחו העולה, ואח"כ ירחטו הקרב
והכרעים, ואח"כ יקריבו הכהנים את הכל המזבח, והאריך בדבריו, ולא ראיתי בדברייתא
דת"כ ובגמרא הכרע שאין הסדר כך, שאין עולת יסוד כעולת התמיד בכל יום, שתקדם
מערכה גדולה לכל, גם לשחיטת התמיד ולזריקת דמו, ובעולת יסוד על כל פנים שחיטה
וזריקה קודמין, וכן יהיה הפשט וכתוב בנעלים באותו הזמן שהכהנים מסדרים אש ועצים
על המזבח, וכן העלאת קרב וכרעים באחרונה שכן שנינו בתמיד שהקרב והכרעים נתנין
לכהן האחרון להוליכם על הכבש, כי בעוד הראשונים לוקחים ומסדרין תגמור הרחיבה
ונוטלן האחרון, ואם בקרבן תמיד ממתנים הכהנים זה על זה, אין כן בקרבן כדבה:
וכרעיו, פי' רש"ס ז"ל רגליו, גם רד"ק ז"ל אמר בשרש כרע שרגלי הבהמה לפי שהן כורעו'
בכריעת הנרכים נקראות כרעים, ואין כן אשר לו כרעים ממעל לרגליו (ויקרא י"א כ"א),
ובדרכו פי' המפרש למס' תמיד (פרק ד' ב') שתך את הכרעים, רגלי הבהמה, ועל שם
כריעה קרוי להו כרעים, ולא ידעתי למה, שכפי הסגרא הכרעים הם הפרק מן הירך עד
מקום שכורע, ואותו בריך לרקון במים, לא ממקום הכריעה ואילך שהוא הרגל, וראיתי
לרמב"ן ז"ל בפי' למסכת תמיד שתך את הכרעים, הכרעים נקראו אותן שאלל החזה עד
הפרק, ומן הפרק ולמעלה עד מקום חבור נקראו ידיים, כדתנן לקמן שתך את ידיו וכו'
ובלשון בני אדם נקרא כתף, כלומר הכרעים הן אותן שאלל החזה, שהבהמה כורעת עליהם,
ולמעלה מהן הכתפים קרויים ידיים, שהן במקום הידיים באדם, אבל רגלים הם שנים
האחרונים, שאם כדברי רד"ק ז"ל יהיו ארבעה רגלי הבהמה טעונות רחינה, ואינו כן אלא
כמו שפרשנו, וכן נראה ממשנתנו, שוב ראיתי להרב בעל תי"ט ז"ל, שכתב על שתך את
הכרעים, יתכן לומר דמירכים עד מקום הכריעה קורא כרעים ולא יותר, ויפה פי', וכן
ת"א ז"ל וגויה וכרעיא יחליל במיא, אבל יב"ע תרגם וכריסא ורגליו. גם המתרגם לל"א תרגם
(דיא פיסוי) כדעת רש"ס ז"ל [אמר המתרגם, עיין מה שכתבתי בזה בפ' תבואה (שמות כ"ט
י"ז)]: וירחץ, אין רחינת הכרעים בעבור שדבק בהן אשפה כשכורעת עליהן, שהרי הופשט
עורן, אבל גזרת הכתוב הוא, ואפשר לפי שהעולה באה על הרהור הלב, שמהרהר מחשבו'
עבודת חיבורות, כמו והעלה עולות וגו' כי אמר אולי חטאו בני וגו' (איוב א'
ה'), רמו לטהרת הכרעים ברחינה על מחשבת ע"ז, כדרך כל הנרכים אשר לא כרעו לבעל
(מל"ס ח' י"ט י"ח), ועל מחשבת ג"ע, כמו תטחן לאחר אשתי ועליה יכרעון אחרים (איוב
ל"א י'), ועל מחשבות ש"ד, כמו וכלכם לטבח תכרעו (ישעי' ס"ה י"ב), והקרב בעבור הגזל

תרגום אשכנזי

ויקרא א

בְּהִיוֹתָ לְיְהוָה : ס י וְאִם-מִן-

צום אנגענעהמען גערוד ,
רעם עוויגען צו עררען :
(י) כרינגטער איין

הצאן

תרגום אונקלוס

רש"י

בלע"ז (וצרש"י כ"י פא"ר כמו פא"ר *
פייאר הערד) * ניחוס * נחת רוח לפני
שאמרתי ונעשה רטובי : (י) ואם מן האין *
וי

באור

והחמק ומאכל תאוה של אסור, והרחיבה כמו רחבו הזכו הסירו דוע מעלליכם מנגד עיני
חדלו הרע (ישעי' א' ט"ז) : והקטיר, לשון קטרת והעלאת עשן, וכן קטור הארץ כקטור
הכבשן (בראשית י"ט כ"ח), שתאכל האש הכל ויכלה בעשן, ולא ישר ממנו כי אש הדשן,
באמרו ואש המזבח תוקד בו (ויקרא ו' ב'), ואם יתבאר : אה הכל, בשביל הקרב והכרעים,
אלא נזכרו עדיין בכלל עריכת הנחתים : עלה, חור וקראה עלה, בעבור שאמר והקטר
הכהן את הכל, כי עלה היא כלה לאשים : אשה, שראו אש מהכפולים, ונא בתוספות
ה"א, וכל הנאכל על המזבח ונעשה לדשן, הן עולה הן אימורי שלמים וקומן המנחה נקראים
אשה, כלומר מאכל אש, לא כבשר ולחם הנאפה על האש, להיות מאכל לאדם, אלא כל
לאש, וכן קרבני לחמי לאשי (במדבר כ"ח ב'), נקרא לחם השם וסעודתו, ויפרש לאשי
להאכל על האש, ובמשנה שנינו (זבחי' דף מ"ו ע"ב) לשם אשה דברים הזבן נזבן לשם זבח
לשם זבח לשם השם לשם אישים לשם רוח לשם ניחוח, ואמרו בגמרא לשם אישים, לאפיקי
בבבא דלא, ופי' רש"י ז"ל על מנת לעשותו חתיכות כליות בגמלים, כלומר כדרך שילין
למאכל אדם, אלא לשם אישים שיאכל באש עד תומו [ולשון רש"י פה, אשה, כשישטט יהא
שוקטו לשם האש, וכל אשה לשון אש פשוט בלע"ז עכ"ל, והוא (פיישריא, טוס פייאר גהעריג
צל"ח)], ואומר אני שאין ה"א אשה מיסוד השם, שמדרך הכפולים שמותיהן נקמן, כמו
מן מדד ב"ד, ומן כדד ג"ה, וכאן נקוד סגול, ועוד שדבריו היה ראוי להיות אשות,
כמו מן מדה כ"ד וכן נדה ג"ד, אבל מן אשה מנינו א"ש' ונחלשו
(דברים י"ח א'), והנפרד מן אשי הוא אש, כמו מן אן שני ומן קן
קני, אבל בא תוספות ה"א אשה להבדילו מן אש ממש, שכל"ל אשה ה"א ה"א
שם המוקט' שהוא מתכת אש, ולכן דברים שאין לטעות בא על מכוטו אשי, וכן לחמי
לאשי, כמו שני שניך, ועוד יתבאר בענ"ה (פרשה י' א') : ריח, שראו רוח, ומלת
: רוח י"ד י"ד בלה"ק על הרוח הנושט לא על האויר היסודי, ועל כן לדעתי נקרא חוש
זה חוש הרוח, לפי שנגדל משאר החושים בענין הרוח, כי הוא לבדו על ידי הרוח יבוא
אליו תמדת המושט, כי הרוח מתפשט הלאה על ידי הרוח, ואין זה מדת שאר החושים,
בראות והשמע אינן כריכין לרוח נושט להביא המושטים אליהן, ודי להן האויר היסודי,
ולפי שכל העולה על האשים נאכל ונעשה לדשן, ואין עולה ממנו כי אש הרוח, כאמר
רוח ניחוח, כביכול שרוח האשה ערבה לו, ועל מה שגנה לשם רוח, אמרו בגמרא' לאפוקי
אברים שגלאן והעלן, כלומר כיון שגלאן שוב אין מעלין רוח, והנה בשר ועצמות וגדין
וקרנים ועלפים המתאכלין, אין ריחם ערב לאף האדם, וריח ניחוח הוא לה' שנעשה רטוב,
כי השם לא יריח חלילה : נידוח, שראו נוח לשון מנוחה, והוא כפול במשקל ניכון, ולשון
מנוחה בארנו במקומו, שנופל על כל דבר המטולטל כשיבוא אל מקומו, כמו ותנת התיבה
(בראשית ס' ד'), והוראת שראו זה יש לו ענפים רבים, יש מנוחה מטולטל המדות, כמו
בלב כנון תניח חכמה (משלי י"ד ל"ג), מנוחת החסן, שכל חסן דבר כח חפצו מטולטל עד
שישיג מה שחפן, והוא ענין נחת רוח, ששקט הרוח ומנח מנוחה, וכן לפי שחפן ה' במעשה
הצדק, כל פועל צדק כביכול עושה לקונו נחת רוח שהשיג חפצו, וזה שאמרו בגמרא לשם
קיסק, לשם הנחת רוח ופי' רש"י ז"ל הנחת רוח לפני הקב"ה שאמר ונעשה רטוב, אבל בפסוק
ירק

זיקרא א

תרגום אשכנזי

הצאן קרבנו מן הכשבים או
מן העזים לעלה זכר תמים
יקריבנו: יא ושחט אתו על ירך
המזבח צפנה לפני יהוה וזרקו
בני אהרן הכהנים את דמו
על המזבח סביב: יב ונתח אתו
לנתחיו ואת ראשו ואת פדרו
וערך הכהן אתם על העצים

איין גאנצען אפפער פאם
קליינען פיה, נעמליך פאן
שאפען אדער ציגען: זא מוס
ער איין שטיק מאגליכען
געשלעכטן אהנע לייבופעהלר
דארבריינגען: (יא) מאן זאלל
עו אויף דער מיטטערנאכט
ליכען זייטטע דעו אלטאר
פאר דעם עוויגען שלאכטען:
אונד דיא זארהנע אהרן, ו
דיא פרוטער זאללען דאן
בלוט אום דען אלטאר
שפרענגען: (יב) עו אין דיא
געהאריגע שטיקע צערלעך,
אויך דען קאפף אונד דאן
פאט: הירויף זאלל דער פרוטער זאן אויף דען האלץ-שטאם, וועלכר

אשר

תרגום אונקלוס

רשי

ענא קורבניה פן אמריא או מן בני
עזרא לעלתא דכב שלים יקרבינה:
(יא) ויכוס יתיה על צידא דמרבחא
צפונא קדם יי וזרקון בני אהרן פהנא
ית דמיה על מרבחא סחור סחור:

וי' מוסיק על ענין ראשון ולמה הוסק ליתן
רוח למה להתכונן בין כרסה לפרסה: מן
הכאן מן הכנשים ומן העזים. הריאלו ג'
מעוטין פרט לזקן ולסולה ולמזוהם: (יא) על
ירך המזבח. על כד המזבח: כפוכה לכני
ה'

(יב) ויפליג יתיה לאברוהי ויתרשיה וית תרביה ויסדר פהנא יתהון על אעיא

באור

ירח ה' את ריח הנחוח (בראשית ט' כ"א), פי' ראב"ע ז"ל העעם שהניח הריח מהזעף, או
שיכח כח עליון, ואין נורד בשתיקן: לה', לשם מי שאמר והיה העולם, כך פירשו בגמרא,
כלומר לאותו השם הגדול יו"ד ה"א שאמר והיה העולם, שעל זה מורה הכוונה, שהיה הכל,
וכבר רמזנו ע"ז למעלה (פסוק ב'): (י) ואם מן הצאן, מעשה עולת בקר וזאן שוין, ומאד
עמקו דרכי התורה, ואין בידנו לדעת למה כאמרו בשתי פרשיות, ופרט בבן בקר מה שקטר
בזאן, ופרט בזאן מה שקטר בבן בקר, סמיכה וקבלה והפשט כאמרו בבקר ולא בזאן,
וכפון כאמר בזאן ולא בבקר, ואמרו בגמרא (זבחים מ"ח ע"א) אמר קרא ואם מן הזאן, י"ו
מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון, וכ"ש תחתון מעליון: מן הכשבים או מן
העזים, לפי שיש חלוק ביניהן בשלמים, פהט בעולה שוין בעבודתם: זכר חמים, דרשו
דבותנו פרט לעומתם ואכדונוטים: יקריבנו, יקדישו: (יא) על ירך המזבח, לצד
צפון המזבח למטה בעזרה, ועל כמו ועליו מטה מכה (במדבר ב' כ'), סמוך לו, חה פי'
ירך, כמו ירך האדם שהוא בצדו, וכן ולירכתי המשכן (שמות כ"ו פ"ב), ואינו נוסף על גב
המזבח לרוח כפון שלו, שאם כן היה לו לומר על המזבח כפוכה, ולהלן שאמר וזכחת עליו
את עולותיך (שמות כ' כ"ד), אמרו במכילתא עליו חבלו, ויש מרבותנו למדו משם, שק"ק
ששטן בראש המזבח נדענד כשר: צפונה, מקיר הכפוני של מזבח עד הכותל הכפוני של
העזרה

אֲשֶׁר עַל-הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל-
 הַמִּזְבֵּחַ: יג וְהִקְרִיב וְהִכְרִיעַ
 יְרֵחָיו בְּמַיִם וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת-
 הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה עֲלֶיהָ
 רוּחַ אִשָּׁה רִיחַ נִיחַח
 לַיהוָה: פ שְׁנֵי
 יד וְאִם מִן-הָעוֹף עֲלֶיהָ קִרְבָּנוֹ
 לַיהוָה וְהִקְרִיב מִן-הַתְּרִים אוֹ

וועלכער איבער דעם פייאר
 אויף דעם אלטאר ליגט, אין
 אַרדנונג רענען: (יג) איין
 געוויינע זאנד פֿוסשטיקקע
 זאלל מאן מיט וואסער אבי
 וואשען: דער פריזסער זאלל
 אללעז דארכרינגען, אונד
 אויף דעם אלטאר אין הויך
 אויפגעהן רֿאסען, עז איזט
 איין גאַנצע אַפּפּער, פֿאַם
 פייאר צו פֿערצעהרען, צום
 אַנגענעהמען גערוד, דעם
 עוויגן צו עהרען: (יד) כרינגט
 ער אַבער ויין גאַנצע אַפּפּער
 פֿאַן געפליגעל דעם עוויגען
 צו עהרען: זאָ זאלל

מן

אָדער

צו עהרען: זאָ זאלל ער פֿאַן טורטלטיובען

תרגום אונקלוס

רש"י

די על אשתא דיעל מדבחה: (יג) וְגֵוָא
 וְכָרְעִיא יְחִלִּיל בְּמַיָּא וְיִקְרִיב בְּהֵנָא
 ית פולא ויסיק למדבחה עקתא הוא
 קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי:
 (יד) וְאִם מִן עוֹפָא עֲלֵתָא קִרְבָּנִיהּ
 קָדָם יי ויקריב מן שפניעא או מן

ה' ואין צפון בנמה: (יד) מן העוף. ולא
 כל העוף לפי שאמר תמים וזכר בנקר
 ובכשבים ובעזים תמות וזכרות בנמה ואין
 תמות וזכרות בעופות יכול אף מחוסר אבר
 ת"ל מן העוף: תורו גדולי ולא קטנים: בני
 יגה' קטנים ולא גדולים: מן התורים או
 מן

בני

באור

העורה, ונת"כ בחלקו בזה תנאים: (יג) והקריב הכהן את הכל, בעבור הקרב והכרעים,
 כמ"ש למעלה (פסוק ט') ומה שהוסיף בן זלמן והקריב, אמרו רבותינו בזבחים (דף נ' ע"א)
 שז היא הולדת אנדים לכבש שזריכה כהונה, שמוליכין אותן לכבש למלחם שם, ואח"כ
 מקעירים אותן, וכבר רמזנו על זה (פסוק ה'): והקטיר, את הכל המזבחה, עולה הוא
 בלה לאישים, כמו שפרשנו (פסוק ט'): הוא, למעלה אמר לשון נקבה ונתח אתה לכתמיה
 (ויקרא א' ו'), כי שז על עולה שזכתוב, שהיא לשון נקבה, כמו עלת תמיד העשויה
 (במדבר כ"ח ו'), ומלת הוא שז על הכבש או העז שהוא זכר, כאומר הכבש הזה עולה הוא,
 ובכל מקום שלא נזכר עולה שזכתוב קורהו לשון זכר, ששז על הנקרב: (יד) ואם מן העוף,
 צעוף לא כאמר זכר תמים, שאין תמות וזכרות בעופות, ואם תאמר כלמדנו בוי"ו מוסיף כמו
 שלמדנו בקר מלאך וזלמן מנקר, וכמ"ש (פסוק י'), מקרא מפורש הוא שפרשת אמור שלא
 ינהגו צעוף, שאמר לרצנכס תמים זכר בנקר בכשבים ובעזים (ויקרא כ"ב י"ט), פרט לעוף,
 ומשם למדהו רבותו נת"כ, וכן פי' רש"י ז"ל מן העוף, ולא כל העוף, לפי שאמר
 תמים זכר בנקר בכשבים ובעזים תמות וזכרות בנמה ואין תמות וזכרות
 בעופות, יכול אף מחוסר אבר, ת"ל מן העוף, ולשון לפי שאמר מוסב על מקרא של פרשת
 אמור הכ"ל, לא על זכר תמים הנאמר למעלה בנקר ובנאן, והו' שהקדים רבינו ז"ל תמות
 לזכרות

ויקרא א

תרגום אשכנזי יא

מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה יִתְקַרְבְּנִי :
טו וְהַקְרִיבוּ הַכֹּהֵן אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
וּמֶלֶךְ אֶת־רֹאשׁוֹ וְהִקְטִיר
הַמִּזְבֵּחַ

אָדַעַר יוֹנָעוּן טוּיבֵן וַיִּין אָפְפָעַר
דְּאַרְבְּרִינְגֵעוּן : (טו) דְעַר פְּרִיף
טַעַר נְאָהֶרַט עוּ צוּם אַלְטָאַר,
קִנְיִפֶט דְעוּ קְאַפֶף אַב , אִונד
לְאַסֶט וְאַל־כְעוּ אוּיף דְעוּ
אַלְטָאַר אִין רוּיך אוּיפֶגַעוּן

תרגום אונקלוס

רש"י

בְּנֵי יוֹנָה יִתְקַרְבְּנִי : (טו) וַיִּקְרַבְנִי
פְּהָנָא לְמַדְבַּחָא וַיְמַלֹּק יִתְרִישִׁיָּה
וַיְסִיֵּק לְמַדְבַּחָא

מִן בְּנֵי הַיּוֹנָה פֶּרַע לְתַמְלַת הַנִּיחֹב שְׂבוּעַ
וַשְׂבוּעָה שְׂהוּא פְסוּל שְׂגְדוּל הוּא אַלֵּל בְּנֵי יוֹנָה
וְקַטְן אַלֵּל תּוֹרִים : (טו) וְהַקְרִיבוּ אִפִּי
פְרִידָה אַחַת יִבִּיא : הַכֹּהֵן וּמֶלֶךְ אִין מְלִיקָה
בְּכָלִי אֵלָא בְעַמְּוֹ שֶׁל כֹּהֵן קוֹנֵן בְּנִפְרַטוּ מִמּוּל
הַעוּרָף

באור

לזכרות, כי בפרשתנו זכר קודש בכתוב לתמים, [וב"כ"רש"י ז"ל צפי' צפ"ק דקדושין (דף כ"ד פ"א) דקרא הנאמר בכל כלל הקרבנות קדריש ע"ש], וסרה תמיהת הר"ר אליה אזרחי ז"ל: עולה קרבנו, שינה מלשון הנאמר בנקה ובנאן, כאומר רק לעולה יהי, שאין עוף בא שלמים: והקריב, יקדיש משני מיניו אלו לבד, ובנאן אין בו כי אם כשנים ועמים: תרים, גדולים ולא קטנים: בני היונה, קטנים ולא גדולים, שזה הוראת מלת בני: (טו) והקריבו, אפילו תור אחת או בן יונה אחת: אל המזבח, מלמד שנעשית בראשו של מזבח, לא כשחיטה שהיא על ירך, ולכן יקריבו הכהן, שאין הנעלים רשאים לגשת אל המזבח, ומליקה עבודת קרבן היא לא כשחיטה, שחיטה אינה עבודה כמו שאמרו (פסוק ה'): ומלך, אין סדר לתיבה זו בעקרא, כי לא נזכרת רק כאן ובחטאת העוף, וקבלו חכמים ענינה ואמרו שהיא בעשית בעממו של כהן מול ערפו של עוף, מולק בבשר עד שמגיע לסימיו וקובצן, ומנדיל את הראש מן הגוף, שהכתוב מזכירו להקטירו תחלה: והקטיר המזבח, את הראש לבדו, ואחר ששבע והסיר את המראה, תחור ומקטיר את הגוף, כמו שיבוא (פסוק יז): ונמצה דמו, פי' רש"י ז"ל לשון מין אפים (משלי ל"ג), כי אפס המין (ישעי' ט"ז ד') כונן בית השחיטה על קיר המזבח, והדס מתמנה ויורד, אבל ראב"ע ז"ל אמר ונמצה מבני כפעל מגורת שתי מכות (ישעי' כ"א יז), וכן אמר רד"ק כמו וימץ טל מן הגוה (שופטי' ו' ל"ח), אך שמריה ימנו ישמו (תהלים ע"ה ט'), וכן ונמצה דמו (ויקרא א' ט"ז), מנחי למ"ד ה"א, שראש מנה, אבל מין אפים מנחי עיין, ואם הוראת שפי השרשים על הכניסה והמניחה, אפשר לי להבדיל ביניהן, אותן שהן מנחי עיין אין התערוכות נודע בהן עד אשר המניחה, ואותן שהן מנחי למ"ד ה"א, ניכר בהן תערוכות גם קודם לכן, כי התלב והסמאה קודם שיתפרדו נראין כאחת, ולכן כי מין חלב יוביא סמאה (משלי ל"ג) מנחי עיין, ויפה המשיל להן (שם), ומין חף יוביא דס (שם), ומין אפים יוביא ריב, אבל השמרים ניכרין בייך גם קודם המניחה, לכן כתוב עליהן בכל מקום שראש מנה, וכן כבר הטל שעל הגוה קודם המניחה, וככה הדס צורידין, על כן נכתב גם עליהן שראש מנה: ונמצה דמו, קודם לכן, כשמולקו מוביא דס כלו, אותו בראש ובגוף ומוביא דמו, שאין לפרש ונמצה דמו על דס הגוף, והראש בקטר קודם לכן בלי מנחי דס, כי לא מניבו בקרבנות שיקרבו איברים על המזבח קודם וריקת הדס, כי הדס הוא ככפא יכפר, כמו שאמר רמב"ן ז"ל, ועל כרחק צריך אתה לומר שאין וי' ונמצה מהפך לעתיד, כמו ונגלה כבוד ה' (ישעי' מ' ה'), אלא וי' שמושית היא, והמלה עבר וענינה ויכפר כמנה דמו קודם הקטרות הראש, וכן העתיק הרב המעתיק (כאך דעם דש בלוהט אויטגדריקט ווארדן) ועל כן לא נכתבה מנחי דס קודם הקטרות הראש, שאילו אמר ומלך ומנחה והקטיר, היה שב ונמצה על ראשו לבדו, והמנוי פריך בראש ובגוף, שאיך תפרש ונמצה על דס הגוף כלו, ואחריו והקטיה המזבחה, האדבר על

הַמִּזְבֵּחַ וְנִמְצָה דָמוֹ עַל קִיר
הַמִּזְבֵּחַ: טו וְהִסִּיר אֶת־מִרְאֵתוֹ

אויפגעהען: נאכדעם דאן
בלוט אויגעדריקט ווארדען,
אן דער וואנד דען אלטארו:
(טו) דען קראפף מיט דען
פעררן

בנצתה

תרגום אונקלוס

רש"י

לְמַדְבַּחָא וַיִּתְמַצֵּי דָמִיהּ עַל כּוֹתֵל
מִדְבַּחָא: (טו) וַיַּעֲדֵי ית זַפְקִיהּ
באוכליה

העורף וחותך מפרקתו עד שמיגע לסימנין
וקוצנין: וכמה דמו. ל' מין אפיס (משלי
ל') כי אפס המיץ (ישעיה ט"ו) כונס בית
השמיטה על קיר המזבח והדס מתמנה ויורד:
ומלק והקטיר וכמה: אפשר לומר כן מאחר

שהוא מקטיר הוא מונה לא מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה כן ופשוטו
אל מקרא מסודר הוא ומלק והקטיר וקודם הקטרה וכמה דמו כבר: (טו) מראתו
מקום

באור

על הקטרת הראש לבדו, לכן נאמר ומלק והקטיר, שתייהן על הראש, ואחריון אמה
וגמלה, שאין לטעות עתה שמדבר על מצוי הראש לבד שכבר הוקטר ואיך אחר שהקטיר ימנה,
וכן אין לטעות שמדבר על הגוף לבדו, שא"כ הקטיר הראש קודם מצוי דס, אין לנו לפרשו
אלא שמדבר קודם הקטרת הראש, ושככתב אחריו לפי שהמצוי בראש ובגוף כלו כמו שאמרנו
והבין: קיר המזבח, מונה בראשו של מזבח מעל חוט הסוכב והדס שותת למטה על קיר
המזבח: (טו) והסיר אה מראתו, שראו ראה, והאס מראה לדעתי אינו שם של אפשר,
אלא על מקום שמליכין אס אשפתות ולכלוך, וכן וישמיהו למחראות עד היום (מלכים ב'
כ"ז), הסי' נוסף גם הוא קרי וכתיב, וקרי למזבחות, והמלה בלי סי' ת הוא מוראות,
שהמקום שעמד עליו בית הבעל, שם למקום אשפה ולכלוך, ומהו הוי מוראה ונגאלה העיר
היונה (כפני' ג' א'), וכן ושמתיך ברא' (כחוס' ג' ו'), למקום שמליכין אס הנבלות
והאשפתות, כי ראש הכתוב והשלכתי עליך שקוצים ונבלתיך (שם), כי תחת היות
בינוה עיר הממלכה, לבא עליה שתהיה בראי אבל ראש' ז' ל פי' מראתו, כמו ושמתיך בראי,
הוי מוראה ונגאלה, ענין טעף המה ותרגומו זפקיה, והוא רעי ונבל, ואינו כן אלא לפי
שהיותה ירושלים מקום תועבות רבות, קראה ע"ד המשל מוראה ונגאלה, מקום הלכלוך
והגיאול, וכן את מראתו המקום שהגיאול בתיכו וזהו הזפק ובני מעים. ומוראה נקבה וכמו
הזכר על העוף, אבל כמו נבונתה על המוראה, כלומר עם הנבונה אשר על המראה, וכמו
שאפרש, וכן פי' רש"י ז"ל מראתו מקום הרעי זה הזפק, וכן תרגום בתרגום אשכנזי (דען
קראפף): בנצתה, עכ הנבונה שעל המוראה חותך מנצחן נגד מקום הזפק הנצר והעור
עם הנבונה שעליו ויטלטו עם הזפק, כמו שאמרנו (זנחיס דף ס"ה ע"א) תניא בנבונתה נבונה
שלה, קודרה בסכין כמין ארובה, כלומר העור והנבונה שכנגד הזפק ולא יותר, ואמרנו
עוד (שם) יכול יקדיר בסכין ויטלטו, כלומר יטול הזפק לבדו, וישאיר העור והנבונה שכנגדו,
ת"ל בנבונתה נוטל הנבונה עמה, ונבונה הם אותן שעל עור העוף, וכן תרגום הרב המעתיק
(מיט דען פעררן), וכן דעת רש"י ז"ל בפי' שני, וכן נכון, ומאשר זה לדעתי והיא כסורחת
עלתה נכה (בראשית מ"י), הנכו הרמזים (ש"ה ו' י"א), שהוא כמו נכות דקות, פאותן
הסורקות בעור העוף, ופי' ראשון לרש"י ז"ל בנבונתה עם בני מעיה, ונבונה לשון דבר מאוס,
כמו כי נכו גם נעו (איכה ד' ט"ו), וזהו שתרגום אונקלוס ז"ל באוכליה, וזה מדרשו של אבא
יוסי בן חנן שאמר נוטל את הקרקבן עמה, ויפה השיב עליו רשב"ן ז"ל שאין נבונה בכל מקו'
אלא נבונה ממש שעל העור, וגם הכתוב שהסתייע ממש רש"י ז"ל פירושו על דרך אחר, ויוסי
בן חנן עצמו אינו מולק על חכמים שאמרנו נוטלה עם הנבונה שלה, אלא שלדעתו מראתו כולל
הזפק עם הקרקבן אגס הוא מקום גיאול ורעי, וראיה לזה ששנו במשנה (שם דף ס"ד ע"ב)

ויקרא א

תרגום אשכנזי יב

בְּנִצְתָהּ וְהִשְׁלִיךְ אֶתָּה אֶצֶר
הַמִּזְבֵּחַ קִדְמָה אֶל־מְקוֹם
הַדָּשָׁן: י' וְשַׁמֶּע אֶתּוֹ בְּכַנְפָיו לֹא
יִבְרִיל

פֶּעֶדְעֵרוֹ וְאֵלֶּל עַר אֲבִיזְאֵנִי
דַּעֲרוֹ. אוֹנֵד נַעֲבַעֵן דַּעֲס
אַלְטָאָר הַיְנוֹועֶרְפֶּעֵן אֲוִיף
דַּעֲר מֶאָרְגַעֲנוֹיִטֶע וּוְאָ דִיא
אַשַׁע הִיִן קְאָמַמַט: (י') עַר
וְאֵלֶּל עַז בִּיִיא דַּעֲן פֶּלִיגַעֲרִין
אֲוִיפֶרִיִסַעֵן, אֲבַעֲר

תרגום אונקלוס

רש"י

בְּאוֹכְלִיהָ וַיִּדְמֵי יָתָה בְּסִטְר מִדְּבַחָא
קְרִימָא לְאַתֵּר דְּמִזְקֵרִין קְטָמָא:
(י') וַיִּפְרַק יָתִיה בְּגַדְפִוּהִי לֹא

מקום הרעי זה הזפק. בנוצתה. עם בני
מעיה וכו' לשון דבר המאוס כמו נלו גם
כעו (איכה ד') וזהו שתרגם אונקלוס באוכלי'
וזהו מדרשו של אבא יוסי בן חנן שאמר נוטל
את הקרקען עמה ורבותינו ז"ל אמרו קודר
צניב הזפק בסכין כעין ארובה ונטלו עם הנוצה שעל העור. בעולת בהמה שאינה
אוכלת לא באבוס בעליה כאמר והקרבני ירחן במים והקטייר ובעוף שכונן ען הגזל כאמר
זה שלך את המעים שאכלו מן הגזל: אבל המזבח קדמה. במזרחו של כבש:
אל מקום הדשן. מקום שנתנים שם תרומת הדשן בכל בקר ודשן מזבח הפנימי והמזכרה
וכלם נבלעים שם במקומן: (יז) ושמע. אין שיסוע אלא ביד וכן הוא אומר בשמשון
וישסעהו

באור

בא לו לגוף והסיר את המוראה ואת הנוצה ואת בני מעיים היוצאים עמה, השליכס לבית
הדשן, וזו כדעת אבא יוסי בן חנן ומני נוצה, ויפה דבר, אלא שלדעתי גם בזה לא נחלקו
מעולם, וגם דעת חכמים שמוראתו כולל הזפק ובני מעיים ששתיהן מקומות הגיטול, אלא
שחכמים סוברים שחוקך בעור רק כנגד הזפק, ומוביאו עם בני מעיים היוצאים כאחת עמו,
וזהו שזכו ואת בני המעים היוצאים עמו, לא שיטלם בפני עצמן, ואבא יוסי סובר שצריך
ליטול גם בני המעים, וזהו שאמר נוטלה ונטל קרקבנה עמה, וא"כ צריך לקדור בעור
יותר ליטול גם הקורקבן וא"כ סתם משנה בחכמים, וכלם מודים שקודר בסכין ונטל העור
עם הנוצה שעליו, כן כראה לי, וכן כראה שם מן הסוגיא: והשליך, למרחוק, לא כמו
צריקה, שפרשנוה (פסוק ה'): אותה, מוראה לשון נקבה כמו שאמרנו, זה כמו ראיה
שאין בנוצתה מתפרש על הקורקבן, שבהיותן שני דברים היה לו לומר אותן, אלא לדעת
כ"ס קורקבן ככלל בכלל מוראתו: אצל המזבח, סמוך למזבח: קדמה, במזרחו של כבש
שם היו נתנין מוראת העוף ודשן מזבח הפנימי והמזכרה, ועל זה אמר אל מקום הדשן,
ולפי שגם במזרחו של מזבח יש מקום דשן, שזרפין שם פסולי המוקדשין ואמורי קדשי קלים,
אמר אצל המזבח בסמוך לו, שהוא למזרחו של כבש: (יז) ושמע, אין שיסוע אלא ביד, וכן
הוא אומר וישסעהו כשסע הגדי (שופטים י"ד'): בכנפיו, עם כנפיו, אינו צריך למרוש
בכפי נוצתו, ככפיו נוצה ממש, כן פי' רש"י ז"ל, ולפרשו מתיר הכתוב להקטירו עם הנוצה
שעליו, לא בעולת בהמה שצריכה הפשט, ואם כדבריו אינו ענין לכאן, יאמר והקטיר הכבש
אותו בכנפיו, גם רמב"ן ז"ל טען עליו ואמר שאין ככפיו נוצה, אלא אותן שעוסף בהן
כמו כל צפור כל כנף (בראשית ז' י"ד), יפרוש כנפיו לתימן (איוב ל"ט כ"ו), ונוצה הוא
השיער שעל הגוף, כמו ארך האבר מלוא הנוצה (יחזקאל י"ג ג'), וכן שנינו הכנפי והנוצה
טמאות ומטמאות, ואמרו פרט למרטום ולצפרכים לכנפים ולנוצה, עוד טען שאם כן לא
אמר הכתוב מאיזו מקום ישסע אותו אם מלפניו או מגבו, ויפה שאל, ופי' הוא ז"ל ושסע
איתו בכנפיו במקום כנפיו, והבי"ת ב"ת הכלי כמו בבית נשדה, ולדבריו בא ללמד שיסעמו
מגביו, ולפי אלא מנאתי במשנה ובברייתא ובתלמוד אין ועד כמה יאסענו, כי לשון המשנה
(זנחים)

יבדיל והקטיר ארלו הזבח
 המזבחה על העצים אשר על
 האש עלה הוא אשה ריח ניחח
 ליהודה: ס ב א ונפש כי
 תקריב קרבן מנחה ליהודה
 סלת

אכער ניבט אכואנדרון •
 דער פריזטער זאלל עז אויף
 דעם ארטאר , אויף דעם
 האלץ שטאם וועלכר איבער
 דעם פייאר ליגט , אין רויך
 אויפגעהן לאסען : עז איזט
 איין גאנצען אפפער , פאם
 פייאר צו פערצעהרן , צום
 אנגענעהרמן גערוך דעם
 עוויגען צו עהרען :

ב (א) ברינגט יעמאנר איין שפיוועאפפער דעם עוויגען צו עהרען , זא

תרגום אונקלוס

ר ש י

לא יפריש ויסיק תיה פהנא למדבחה
 ער אעיא די על אשתא עלתא הוא
 קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי :
 ב (א) ואנש ארי יקרב קורבן מנחתא
 קדם יי סולתא

ויסענהו כסע הגדי וגו' (שופטים י"ד) :
 בכנפיו • עס כנפיו אינו צריך למרוט כנפי
 כוחו : בכנפיו . כוכה ממש והלא אין לך
 הדיוט שמריח ריח רע של כנפים נשרפים
 ואין כפשו קנה עליו ולמה אמר הכתוב יקרי'
 כדי שיהא המזבח שבע ומהודר בקרבנו של
 עני : לא יבדיל • אינו מפרקו לגמרי לשתי
 סתיכות אלא קורעו מנבו • כאמר בעוף ריח
 נישות וכאמר בבהמה ריח נשוח לומר לך
 לשמים :

ב (א) ונפש כי תקריב לא כאמר נפש בכל קרבנות כדנה אלא במנחה מי
 דרכו

באור

(ובתים כ"ד ע"ב) איסע ולא הבדיל ואס הבדיל כשר , אשזוב שסעו בכנפיו , שאילו אמר
 וסע אותו סתם , לא ידענו אס יאחו בשתי כנפיו ויסענו , או בשתי רגליו , או במקום
 אחר בגוף , לכן אמר בכנפיו שבהן יאחו ויסעו , שלא הקפידה תורה שיהא השבוע על פני
 כל הגוף , ולשון הרב המעתיק (ער זאל עס בייא דען פלינגן אויף רייסן) , וכראה כדברינו :
 לא יבדיל , הכסף מן הגוף , ואס הבדיל כשר כמו שכתבנו , והטעם לפי שהוא אחר שהרבה
 דמו : והקטיר אוהו , הגוף כי הקטרת הראש כאמר למעלה (פסוק ט"ו) : על העצים ,
 כמו עולת בהמה , ושג גם על והקטיר הראשון : עלה הוא , אעפ"י שאין תמות וזכרות
 בעופות , כאמר לשון זכר , שהזכר חשוב יותר או שג על העוף : אשה , פרשטוהו (פסוק
 ט"ו) : ריח ניחח לה , כאמר בעולת בהמה אשה ריח ניחח , וכאמר כן בעולת העוף ובמנחה ,
 ללמדך שאחד המרבה וא' הממעיעט ובלבד שיכוין לבו לשמים כך אמרו רבותינו ז"ל , וכל זה אס
 אין ידו משגת , ולכן אין בכך כלום , כי הוא ב"ה אינו צריך לכלום שהכל שלו , אבל כשאין
 בהשג יד המרבה משוכס ומקבל שחר , וכן הוא בכל העבודות בניית לב ובגבורה , כשאדם
 עושה מה שצקו לעשות , שיה לגדול ממנו העושה כפלים כפי כחו , כמו שנארנו בבית א'
 מספרנו גן נעול (סדר ד' חלון ב' ו"ג) :

ב (א) ונפש , מלת נפש בארטה במקומו , וכקראת כן צורת הסי , בעבור שהיא פועלת
 פעולות תחת השמש , וכשמת האדם אעפ"י שהיא עליונה , ובהיותה חק לגוף ,
 תפעל בדברים אלהיים עליונים , כל עוד שהיא קשורה בגוף , ופועלת על ידי כלי הגוף
 כקראת נפש , על כן בכל התורה כלה מיוחסים מעשה האדם טוב ורע לנפשו , ולא כוכר
 באום